

2. Anul 2005 : o perioadă dificilă pentru Uniunea Europeană

Pentru a obține acordul politic cu privire la perspectivele financiare ale UE în perioada 2007 - 2013, fiecare dintre actorii principali ai Consiliului European din decembrie 2005 a cedat câte ceva din interesul propriu în beneficiul interesului comun, însă miza și dramatismul celor peste 30 de ore de negocieri efective pot fi înțelese doar dacă privim adoptarea bugetului UE în contextul altor evenimente majore care au făcut ca 2005 să fie considerat *annus horribilis* pentru Uniunea Europeană. Procesul de integrare europeană, al cărui obiectiv original a fost asigurarea păcii și prosperității în jumătatea vestică a continentului, s-a bazat multă vreme pe crearea și aprofundarea unor forme noi de cooperare tehnică și economică. Voința politică a permis ulterior o evoluție progresivă de la interguvernamental spre integrat, cu dezvoltarea unei dimensiuni politice care să transforme, în perspectivă, Uniunea Europeană într-un actor global de primă forță.

Respingerea prin referendum de către Franța și Olanda, la 29 mai și, respectiv, 1 iunie 2005, a Tratatului Constituțional a creat însă o situație fără precedent în Uniunea Europeană. Aveam de-a face cu un seism ce depășea, ca amploare a consecințelor, granițele celor două țări, marcând încheierea etapei voluntariste și vizionare a construcției comunitare bazată pe voința politică și entuziasm, imaginată de Jean Monnet și Robert Schuman la începutul anilor '50 ai secolului trecut. Criza a fost amplificată la scurt timp de incapacitatea Consiliului European din 16-17 iunie 2005 de a adopta bugetul comunitar pentru perioada 2007-2013, confirmând că impasul este deopotrivă politic, economic și instituțional. Consiliul European din iunie 2005 a fost unul al incertitudinii, aducând în prim plan ciocnirea dintre două filosofii fundamentale privind viitorul Uniunii: una care susține liberalizarea și pune accent pe rolul esențial al pieței, cealaltă care vede UE drept un proiect de integrare politică și solidaritate.

Comisia Europeană a propus în februarie 2004 un proiect de buget pentru perioada 2007-2013 la nivelul a 1,15% din VNB al statelor membre, în credite de plăți (în credite de angajamente plafonul propus era de 1,21%; de reținut că plățile sunt cele care determină contribuția anuală a statelor membre, însă creditele de angajamente duc, de regulă, la alte plăți ulterioare). Propunerea Comisiei prevedea creșterea cheltuielilor în domeniile ce asigură competitivitatea economică (cercetare, educație, infrastructură) - care ar fi trebuit să se tripleze până în anul 2013, în timp ce sumele

alocate cheltuielilor agricole ar fi fost plafonate (conform acordului de la Bruxelles, din 2002), iar ponderea lor relativă în cadrul bugetului comunitar să se diminueze. Comisia propunea, totodată, o politică regională capabilă să asigure solidaritatea între statele UE și să accelereze recuperarea decalajului economic între vechii și noii membri ai Uniunii. Pentru comparație, bugetul UE pentru anul 2003 a fost de 1% din VNB, iar în 2004 s-a situat la 0,98% din VNB, în termeni plăți efective. În valoare absolută, bugetul comunitar pe anul 2005 a fost de 106,3 miliarde Euro.

De precizat că șase țări membre reprezentând principalii contributory neți la bugetul comunitar (Austria, Franța, Germania, Marea Britanie, Olanda și Suedia) solicitaseră, în ianuarie 2004, ca plafonul de 1% din VNB să nu fie depășit pentru perioada 2007-2013.

În cadrul reuniunii Consiliului European din 16-17 iunie 2005, după patru runde de negocieri, Președinția luxemburgheză a UE a avansat o propunere de buget la nivelul a 1,056% din VNB. 20 de state membre și-au dat acordul pentru această formulă, dar Marea Britanie (sprijinită de Olanda și Suedia) a blocat decizia. Mizele principale ale negocierilor erau volumul total al bugetului comunitar și chestiunea *rabatului* britanic, iar divergențele principale se mențineau între Franța și Marea Britanie: prima dorea păstrarea actualelor reguli ale politicii agricole comune (PAC), conform acordului din decembrie 2002 (PAC consuma anual 37% din bugetul comunitar) și cerea ca Marea Britanie să accepte diminuarea *rabatului* de care beneficiază din anul 1984 (în anul 2003 această sumă a fost de 4,7 miliarde Euro, iar în 2004 de 5,4 miliarde Euro). Poziția britanică era exact opusă: cerea reformarea PAC și păstrarea *rabatului*.

Incapacitatea Consiliului European din iunie 2005 de a adopta bugetul comunitar pentru perioada 2007-2013 a adâncit incertitudinea asupra evoluției viitoare a construcției europene, cu consecințe evidente privind voința liderilor UE de a se pune de acord pe un proiect politic comun. Liderii francez, german, luxemburghez și belgian au arătat explicit că văd cauza acestui eșec în poziția inflexibilă a Londrei, pe care au acuzat-o de « *egoism și sacrificarea Europei unite pe altarul liberalismului* », deoarece poziția britanică a pus în discuție PAC, considerată singura politică cu adevărat comună pentru că este finanțată în întregime de la bugetul comunitar, în timp ce toate celelalte politici ale UE sunt cofinanțate.

Premierul britanic Tony Blair și-a apărat atunci poziția într-un excelent discurs ținut în fața Parlamentului European la 23 iunie 2005, când a prezentat prioritățile Presedinției britanice a UE pentru semestrul doi al anului. El a arătat că nu dorește să transforme Europa într-o zonă de liber-schimb ci să lanseze o reformă prin care Uniunea să facă față mondializării : « *Cred în Europa ca proiect politic. Cred într-o Europă cu o dimensiune socială puternică. Nu voi accepta niciodată o Europă care să fie doar o piață economică... Este esențial ca Europa să acționeze de o manieră unită pentru a-și păstra poziția, iar acest lucru presupune înnoire și adaptarea idealului european la lumea în care trăim* ». Premierul britanic a apreciat atunci că Europa trebuie să-și modernizeze economia și modelul social, altfel riscă să piardă teren nu doar în fața Statelor Unite ci și a Chinei și Indiei. A prezentat cifre deloc măgulitoare pentru ambițiile europene : actualul model social al UE există cu prețul a 20 de milioane de șomeri ; numărul de cercetatori ce ies din universitățile indiene este mai mare decât cel european ; China și-a triplat în ultimii cinci ani investițiile în domeniul cercetării ; doar două universități europene sunt cotate printre primele douăzeci din lume. Mesajul lui Blair a fost fără echivoc : « *Uniunea Europeană fie se schimbă, fie va eșua* ». În opinia sa, soluția constă în implementarea fermă a Agendei Lisabona și în regândirea modelului social european, acordându-se totodată mai multă atenție cercetării, inovării, politicii de dezvoltare și restructurării bugetului comunitar.

Eșecul Consiliului European din 16-17 iunie 2005 a creat premiza unor re poziționări în alianțele tradiționale sau *ad-hoc* din cadrul UE. A dispărut separația dintre *Vechea și Noua Europă*, țările grupului Benelux s-au situat pe poziții divergente (Olanda în raport cu Belgia și Luxemburg), iar « relația specială » dintre Marea Britanie și cei zece noi membri ai Uniunii a fost pusă la încercare. Noile state ale UE s-au arătat mai atașate proiectului european decât mulți dintre vechii membri. Dacă înaintea Consiliului European de vară ele se situau mai aproape de viziunea liberală britanică asupra viitorului Europei, poziția Londrei de reducere a bugetului comunitar, de diminuare a fondurilor structurale și a costurilor extinderii în general, le-a făcut să se distanțeze de aceasta și să facă front comun cu Franța și Germania pentru găsirea unei soluții de creștere a bugetului comunitar mai aproape de necesitățile lor. *Axa franco-germană* s-a manifestat unitar, dar faptul ca Gerhard Schroeder se afla la final de mandat nu oferea garanții privind continuitatea acestei poziții.